

KULT EUHARISTIJE KAO TRAJNOG SAKRAMENTA

/POLAZIŠTA ZA BIBLIJSKO— LITURGIJSKU KATEHEZU/

U V O D

U uvodu upute *Eucharisticum mysterium* (= EM) navedeni su najnoviji dokumenti Crkve o euharistijskom otajstvu; pa iako su oni utrli put novoj Uputi, nisu nikako njegov jedini razlog.

Zadnji dokument o euharistijskom štovanju ostaje doista bitno na liniji Crkve i tradicije posvjedočene ne samo crkvenim učiteljstvom nego također praksom i običajima kršćanskog života u toku stoljeća.

Ono što se može činiti kao „novost“, zapravo nije ništa drugo doli vraćanje na istinske i prvobitne izvore kršćanskog mišljenja i ponašanja, potertavanje nekih elemenata koji su silom prilika i povijesnih promjena možda vremenom izgubili ponešto od svoje očevidnosti i jasnoće značenja u očima, pameti i duhu vjernika.

To je, uglavnom, bio razlog da su se određeni oblici štovanja i euharistijske pobožnosti razvili i obavljali kao nešto neovisno, istrgnuto i odvojeno od onog što je ostajalo i svakako ostaje kao jedini, pravi i *nužni* izvor: euharistijska žrtva slavljena u misi. To je motiv zbog kojega trud i napor, tražen bilo od pastira (i od onih

koji se općenito bave katehiziranjem naroda) bilo od samih vjernika¹, mora, čini se, biti usmjeren u smislu povratka nove mise u svjetlu vrednovanja tih istih izvora.² Ne zbog samog ukusa i arheološkog užitka, nego zbog pronalazjenja one radosne živosti vjere, one jasnoće i jednostavnosti nauke, koje su činile da je euharistija doista bila osjećana i življena u prvim kršćanskim zajednicama kao središte i srce otajstva našeg spasenja, kao izvor i vrhunac sudjelovanja u Kristovoj Pashi, kao sveza jedinstva, hrana ljubavi i njihove misionarske i apostolske gorljivosti. To s druge strane ne treba čuditi ako se pomisli da su one zajednice još živjele zanosnim i razdraganim izaravanjem povijesne, žive, stvarne prisutnosti Krista, Božjeg Sina među ljudima.³

Euharistijska kateheza — s posebnim osvrtom na vid ovdje promotren — trebala bi biti kadra probuditi u današnjim vjernicima živu, uvjerljivu te isto tako zanosnu svijest o otaj-

¹ Pročitati br. 5 Upute.

² To je, s druge strane, duh i nakana same Upute (usp. br. 2).

³ To je „klicanje kršćanskog puka“ koje spominje enciklika „Mysterium fidei“ (usp. br. 31).

stvenoj i predivnoj stvarnosti Kristove prisutnosti među nama.

Što se tiče postavke te kateheze, ona bi se trebala sastojati najmanje od dva momenta:

1) *Doktrinalno-povijesni momenat*, shvaćen:

- kao poučavanje i tumačenje doktrinalnih principa s obzirom na euharistijsko otajstvo i štovanje;
- kao opravdanje prethodnih principa, prvenstveno sa stajališta pastoralne brige Crkve, kao odgovor na dispozicije vjernika i određene povijesne okolnosti (uvijek u vidu osnovnog dobra spasenja).

2) *Kultni i duhovni momenat* s praktičnim uputama kao usmjerenje pravilnom postavljanju euharistijske pobožnosti, na osobnoj kao i na crkvenoj razini.

NACRT KATEHEZE

1) Bog je, objavljujući se ljudima, htio ustanoviti prisni odnos, nastanivši se među njima.

2) U sakramentu euharistije, Božja prisutnost među ljudima ostvarena je i posadašnjena na najistinskiji i najpotpuniji način.

3) Kult klanjanja euharistiji izraz je naše zahvalnosti, naše radosti, naše razdraganosti zbog Božje prisutnosti među nama.

Napomena:

Izvođenje ove kateheze pretpostavlja da je već održana jedna ili više prethodnih kateheza o euharistiji kao žrtvi i spomenu muke; kao gozbi bratstva i ljubavi. Dapače, sve ove različite teme mogle bi sačinjavati potpuni ciklus euharistijskih kateheza. Jedan drugi kontekst (dakle i jedan drugi ciklus kateheza) u koji bi se mogla uključiti ovdje predstavljena kateheza, mogao bi biti kontekst „znakova“ Kristove trajne i djelatne prisutnosti u svojoj Crkvi. (Euharistija je najočitiji znak te prisutnosti).

Nije nužno da sve točke i elementi ovdje predstavljeni moraju ući u samo jedno predavanje; sama kateheza može biti razdijeljena u više predavanja, ili se može izostaviti koji elemenat. Sve zavisi od vremena kojim se raspolaže, stupnja pripravljenosti slušateljstva, njegove kulturne razine, socijalne pripadnosti

orijentacije

itd., o čemu kateheza mora voditi računa da bi prilagodila rječnik, način govora i ostalo.

a) Pretpostavivši da je već održana prethodna kateheza, koju smo spomenuli, moći će se nadovezati, na primjer, na temu euharistijskog otajstva kao gozbe:

- prisjetiti se ozračja srdačnosti, prisnosti što se stvara prilikom zajedničkog blagovanja: razmjena prijateljskih razgovora, jednostavnih obiteljskih odnosa, radost susreta s prijateljima, kolegama s posla itd.;
- prisjetiti se također najdubljih osobina prijateljstva: međusobno povjerenje i pouzdanje, iskrenost, priopćavanje tajni duše.

b) Bog sam je, otkrivajući se ljudima, htio ustanoviti s njima takvu obiteljsku prisnost odnosa kad je htio nastaniti se među nama:

- Jahve koji se zadržava u razgovoru s Adamom i Evom u raj u zemaljskom (usp. Post. 3,8);
- Jahve koji prihvaća Abrahamov poziv pod hrastom u Mamri (usp. Post. 18, 1–8);
- Jahve koji se stalno nastanjuje u svom narodu u šatoru prebivališta i u Hramu (usp. Izl. 25,9 i dalje; 40,35–38; 1 Kr. 8,10–11)

I. ISUS KRIST OSTVARUJE NA SAVRŠEN NAČIN PRISUTNOST BOGA MEĐU LJUDIMA

Isusovo obećanje

Pročitati Iv. 1, 14:

„Riječ je tijelom postala i nastanila se među nama.”

U otajstvu utjelovljenja, Riječ, to jest Sin Božji osobno, došao je da boravi među ljudima uzevši ljudsku narav i učinivši tako Boga prisutnim na zemlji na vidljiv i osjetljiv način.

Ipak povijesna prisutnost Krista, čovjeka među ljudima, ograničena je na trajanje njegova zemaljskog života, na izvršenje njegove „Pashhe” (smrt – uskrsnuće – uzašašće): on je ponovno otišao „s ovoga svijeta Ocu” (usp. Iv 13,1). Kako se dakle, može ispuniti njegovo obećanje?

Pročitati: Mt. 28,20:

„Evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta.”

Razni načini kako Isus Krist ostaje među nama prisutan

Doista on je ostao prisutan među nama na razne načine, prema onom što je naviješteno u Evanđelju, njegovoj Riječi, kako nas Crkva uči.

1. Ovdje je zgodno predstaviti razne načine po kojima je Krist uvijek prisutan u svojoj Crkvi:

- o objasniti da se ne radi o „lokalnoj”, „fizičkoj” prisutnosti nečega ili nekoga (Krista) što se „dodaje” znakovima same ove prisutnosti, nego je Krist „otajstveni” „predstavljen”, to jest „uprisutnjen” *po* i *u* pojedinim načinima i znakovima svoga prisustva.

2. S obzirom na osnovne načine Gospodine prisutnosti bit će dosta spomenuti:

- o Konstituciju o svetoj liturgiji (br. 7), gdje su spomenuti načini po kojima je Isus Krist uprisutnjen po liturgijskim znakovima (liturgijski sastanak, naviještanje Riječi, osoba poslužitelja, sakramenti općenito, euharistijske prilike posebno); uostalom, to su isti načini na koje se poziva također Uputa EM (usp. br. 9 i 55);
- o Dogmatsku konstituciju o Crkvi, gdje su također spomenuti drugi „ne-liturgijski” načini Kristove prisutnosti (Crkva kao sakrament čvrstog sjedinjenja ljudi s Bogom i zajedništva svih ljudi međusobno, kao opći i privatni sakrament spasenja – *Lumen gentium* br. 1–2);
- o enciklika *Mysterium fidei* (Crkva u vršenju djela milosrđa, u propovijedanju, u upravljanju Božjim narodom – Isto. br. 17–19);
- o upotpuniti eventualno s Mt 25,40 (Crkva „siromašnih”, „bijednih” kojima su upućena djela „milosrđa”).

Euharistijska prisutnost

Između svih ovih načina, euharistijska je prisutnost oblik koji najpotpunije ostvaruje i nastavlja Kristovu prisutnost među nama; euharistijsko otajstvo je, tako rekuć, nastavak otajstva utjelovljenja⁵, jer je u njemu Gospodin doista prisutan sa svojim božanstvom i svojim čovječtvom.

Kratki poziv poslije Večere: ustanova mise, žrtva – spomen – gozba. Pozvati se na Mt 26, 20–29; Mk 22, 14–20; 1 Kor 11,23–26.

Za vrijeme Posljednje večere, u trenutku povjerljive prisnosti i svete svečanosti, Isus povjerava svojim apostolima i u njima svim svećenicima – poslanje i zapovijed da ga stalno uprisutnjuju među ljudima slavljenjem mise: kao spomena i obnove njegove žrtve, kao trajnosti (života). Gospodin stavlja svoju božansku svemoć u službu svoga prijateljstva i svoje ljubavi prema ljudima, u službu svoje želje da trajno ostane s njima, da bi po njemu imali pristup Bogu Ocu i ušli u zajedništvo s Presvećim Trojstvom (usp. EM br. 8).

Zbog toga se Isusova euharistijska prisutnost aktualizira po slavljenju euharistijske žrtve; i ona je izvor iz kojeg proizlazi svaki drugi oblik euharistijskog štovanja; „slavljenja” euharistija postaje „trajna” euharistija: zahvaljivanje, klanjanje pred Presvetim sakramentom, čuvanim izvan mise, *ali ne* izoliranim, odvojenim od Kristove Pashe i Pashe Crkve, slavljene u misi.

II. LJUDSKI ODGOVOR NA PRISUTNOST ISUSA KRISTA U EUHARISTIJI

Kristova nakana u ustanovljenju euharistije

Pročitati: Mt 26,26:

„Dok su jeli, Isus uze kruh, zahvali i razlomio ga, pa ga dade svojim učenicima govoreći – uzmite, jedite: ovo je moje tijelo”;

usporediti s Iv 6,5 i 58:

„...kruh koji ću ja dati tijelo je moje za život svijeta... tko jede od ovoga kruha, živjet će uvijek.”

Gospodin pretvorivši na Posljednjoj večeri kruh i vino u svoje tijelo i krv, htio je prije svega pripremiti ljudima jelo sposobno da im pribavi vječni život, to jest spasenje koje je on došao donijeti svima. Od svog početka i ustanove, euharistija se dakle čini usmjerena da hrani zajednicu vjernika, da ih učini sudionicima „dobra Kristove pashalne žrtve” (usp. EM, br. 2a).

Dakle, najživlja i najžarča Kristova želja jest da svi nastave slaviti Pashu (svake mise) i

⁵ Za opširniju razradu ove ideje vidi: MAERTENS TH. – FRISQUE J., *Il Messale dell' assemblea* – Guida, P. IV, str. 27–28 (izd. LDC).

s njim, hraneći se njegovim tijelom. On doista nije rekao: „uzmite i častite”, „uzmite i promatrajte”, nego: „uzmite i jedite” – to je uvjet da se baštini vječni život.

U to bijahu kršćani prvih vremena toliko uvjereni da su vjerno svaki dan izvršavali tu Gospodnju zapovijed.

Pročitati: Dj 2,46–47:

„Svaki dan su lomili kruh po kućama, i zajedno uzimali hranu vesela i priprosta srca, hvaleći Boga...”

Iz ovoga svagdanjeg i zajedničkog sudjelovanja kod euharistijskog stola proizlazila je cjelovita i savršena molitva hvale Gospodinu. Zbog onog živog osjećaja bratstva i „zajedničkog sjedinjenja” što je vladalo u prvim kršćanskim zajednicama, rodila se zatim briga da se i bolesnoj braći osigura sudjelovanje u euharistijskoj žrtvi i u Pashi Gospodinovoj, kao lijek i za dušu i za tijelo; i njima je euharistija bila upućena kao popudbina.

To je bio glavni razlog koji je zahtijevao čuvanje euharistije, kako je to spomenuto također u Uputi (br. 3 i 49).

Postupno se kasnije uveo običaj da se pričest dijeli izvan mise onim vjernicima koji, zbog drugih opravdanih razloga (ne samo zbog bolesti) nisu mogli sudjelovati u euharistijskom slavlju, da ne bi bili lišeni sudjelovanja u tijelu i krvi Gospodnjoj.

Euharistija, dakle, nije bila od Krista ustanovljena, niti poslije mise čuvana prvenstveno zato da bude predmet štovanja, već da „proširi milost žrtve” (EM br. 3 g).

Ipak primjećuje ista Uputa, Presveti sakrament „ne treba manje štovati zbog toga što je ustanovljen od Krista Gospodina da se prima, budući da se također u izloženom sakramentu treba štovati isti Gospodin u njemu bitno prisutan” (br. 3f).

To je bio u određenom trenutku liturgijske povijesti – spontani zamah pučke pobožnosti koja je htjela „vidjeti hostiju” da je časti. Da bi se udovoljilo toj želji i tom usmjerenju euharistijskog štovanja, počevši od jedanaestog stoljeća počinju se uvoditi u euharistijsko štovanje nove prakse među kojima običaj izlaganja Presvetog sakramenta na vidljiv način i da tako privlači pažnju vjernika.

orijentacije

Tome se priključuje gotovo istovremeno apologetski motiv: kontroverzije o stvarnoj prisutnosti u euharistiji učinile su da je taj problem postao sam po sebi predmet pažnje, studija i diskusije; i kao posljedica, novi vidovi euharistijskog štovanja koji su se razvijali, poprimili su značenje čina vjere i obrane euharistijskog realizma.

Ti su elementi još naglašeni poslije reforme i Tridentinskog sabora, kao reakcija na protestantske pozicije. Kasnije su se u XVI. i XVII. stoljeću umnožili oblici euharistijskog štovanja i pobožnosti. (Četrdeset sati, vječno klanjanje, klanjanje kao zadovoljština itd.)⁶

Unošenje te prakse, vezano za gore spomenute motive, doprinijelo je međutim da se u pučkoj svijesti stvori poneka nejasnoća o dužnoj hijerarhiji i nužnom razlikovanju raznih vidova euharistijskog otajstva i štovanja. Tako se sve više u određenom smislu razdvajalo pučko i opće shvaćanje i praksa euharistijske pobožnosti od nauke i normi Crkve. Crkva je doista sačuvala uvijek dosta objektivnan i privržen stav stvarnosti o pravom euharistijskom štovanju, u kojem Gospodinova osoba i aktivno sudjelovanje u misi trebaju zauzimati središnje mjesto.

Upravo oslanjajući se na tu tradicionalnu nauku, te na najnovije dokumente koji je prizivlju i preciziraju,⁷ enciklika EM želi da se postave praktične norme, pomoću kojih euharistijska pobožnost kršćanskog naroda treba doseći jasniju svijest njezina sadržaja i doktrinalne osnovanosti. To je, dakle, središnje mjesto i središnji trenutak ove kateheze upravljene na prikladno usmjerenje vjerničkog stava i duha s obzirom na značenje i oblike štovanja što se treba iskazivati Presvetom sakramentu izvan mise.

⁶Za čitav ovaj dio usp: R. BERAUDY, *Il culto dell' Eucaristia fuori della Messa* u: *La Chiesa in preghiera*, izd. Desclee 1963, (1. talijansko izdanje) str. 490–503.

⁷Za opširniju razradu ove ideje vidi: MAERTENS TH. – FRISQUE J., *Il Messale dell' assemblea* – Guida, P. IV, str. 27–28 (izd. LDC).

III. NAŠA EUHARISTIJSKA MOLITVA UCIEPLJENA U KRISTOVU MOLITVU

Duh ove molitve

Prema izvornom duhu kršćanske zajednice, Presveti sakrament se čuvao poslije euharistijskog slavlja sa svrhom da omogući sudjelovanje u njemu također i onima koji nisu mogli prisustvovati.

Očito je dakle da i molitva i euharistijsko štovanje izvan mise moraju odgovarati tom duhu; i na tome Uputa inzistira na više mjesta, napominjući kako Kristova prisutnost u euharistijskom sakramentu „proizlazi iz žrtve i teži zajedništvu, sakramentalnom i duhovnom.” (br. 50).

U tom smislu klanjanje Kristu Gospodinu prisutnom pod euharistijskim prilikama, smatra se „drugotnom svrhom” čuvanja Presvetog sakramenta: ukoliko proizlazi i usmjerava se u sakramentalno zajedništvo.

Koje je onda temeljno značenje, razlog postojanja Kristove žrtve?

- o *Slava Očeva* i
- o *spas svijeta*.

Pročitati: Iv 17,4 i 19:

„Oče, ja sam tebe proslavio na zemlji, izvršivši djelo koje si mi dao da učinim” (vrhunac ovog djela je označen u muci, smrti, uskrsnuću i užašašću);

„Za njih ja predajem samoga sebe.”

Kad se sjedinjujemo s Kristom u sakramentalnom zajedništvu (pričesti), kad se uključujemo u strujanje njegova božanskog života, sjedinjuje se i naša molitva molitvi Kristovoj; u njegov ucijepljeni, sudjelujemo u njegovim osjećajima;

Pročitati: Fil 2,5

„Imajte u sebi iste osjećaje koji su bili u Kristu Isusu.”

oživljena istim Kristovim osjećajima, njegovim Duhom, koji je onaj isti Duh Sveti koji moli u nama (usp. Rim. 8,26), naša molitva se poistovjećuje sa savršenom molitvom Gospodnjom: ulazi u disanje, pokret, dinamizam te molitve, i tako postaje uspješna i Ocu mila.

Uputa također spominje koji su glavni momenti i vremena koji označuju dinamizam

Kristove molitve (usp. br. 2 i 12):

- o *prinos*: koji on izvršuje u svojstvu svećenika i žrtve (usp. Hebr. 9,14);
- o *posredovanje*: u korist svih ljudi (usp. Hebr 7,25);
- o *okajavanje i zadovoljština*: za grijeha svijeta (usp. Hebr 7, 26–27);
- o *vječna hvala*: slava Očeva (usp. Hebr 13,15);
- o *zahvaljivanje*: „euharistija” (usp. Misni kanon – riječi posvećenja).

Širina ove molitve je dakle univerzalnih dimenzija.

Pročitati u Redu mise (molitve nad prinosom kaleža):

„za naše spasenje i za spasenje čitavoga svijeta”.

To je molitva u svim svojim vidovima koju je kršćanin pozvan nastaviti u svom životu, pošto je sudjelovao kod euharistijskog slavlja.⁸

⁸ Pročitati EM, br. 13,30. – Moglo bi biti zgodno navesti konkretne primjere kako svaki kršćanin može poosobiti ove različite stavove Kristove molitve.

a) prinos, kao temeljno raspoloženje duše u molitvi: darivanje sebe, vlastitih snaga, napora, radosti, trpljenja, rada, žrtava; svake okolnosti vlastita života; čin podvrgavanja i raspoloživosti u svakoj stvari volji Očevoj; čin uzvratanja – u određenom smislu – i oslanjanja na Boga svega što jest i što nam je dala njegova milost;

b) posredovanje ne kao potražnja ili interesni zahtjev, već kao zanos povjerenja u ljubavi i svemoći Očevoj: on već zna što nam treba i uvijek nam može dopustiti više nego tražimo ili mislimo; ali hoće da izrazimo u molitvi svoje želje, težnje i potrebe, zazivajući njegovu očinsku dobrotu, u poniznom priznanju naše radikalne ovisnosti o njemu (usp. Lk 11,13; Ef 3,20);

c) okajavanje i zadovoljština, kao priznanje naše grešnosti, ispovijed naših osobnih krivnja, vlastitih slabosti i nesavršenstava; molitva za oprostjenje, kao želja da se molitvom nadoknadi za tolike nemare, uvrede, nedostatke, učinjene i od onih koji ne znaju ili neće častiti Boga molitvom;

d) zahvaljivanje za djelo spasenja koje je Bog izvršio i nastavlja vršiti u korist svakog pojedinca i svih ljudi; za sva posebna dobročinstva – u naravnom i nadnaravnom redu, za sve događaje u životu (također i za one koji se prema sasvim ljudskom gledanju mogu činiti nepoželjni, ali koji uvijek kriju u sebi dar Božje ljubavi); konačno kao „priznanje” našeg stanja stvorenosti i sinovstva;

e) hvala i klanjanje, kao vrhunac „nesebične” molitve, potpuno okrenute Bogu, da promatra i naviješta puninu dobrote, svetosti, ljepote, veličine njegova božanskog bitka, otajstva i čuda milosti izvedene u dušama.

I da bi se očitovao njen smisao u toku dana, obično punog i krcatog mnogovrsnim aktivnostima i motivima rastresenosti, i da bi se ponovno otkrio u čitavoj svojoj svježini i punini „euharistijski” duh kao ishodište i polazište žrtvenog slavlja, toplo se preporučuje svakom vjerniku prakticiranje pobožnih euharistijskih vježbi, bilo privatno bilo javno. To će biti specifični momenti euharistijskog štovanja i pobožnosti⁹; dok se pastiri potiču da preuzmu prikladne i potrebne mjere kako bi omogućili vjernicima da lako mole pred Presvetim sakramentom (usp. EM br. 51).

Ipak u ovoj točki Uputa inzistira na potrebi da *pobožne euharistijske vježbe* „budu u skladu sa svetom liturgijom, iz nje se na neki način nadahnjuju i k njoj dovode narod, budući da ih po svojoj naravi daleko nadmašuje” (usp. br. 58).

Uputa izričito govori o privatnom *štovanju i pobožnosti* (br. 53 i 58) i brine se da budu ostvareni najbolji uvjeti prikladni za promicanje *privatne molitve* (br. 53), *intimne molitve* (br. 62) i da se sačuvaju *časovi svete šutnje* u kojima se duša molioca može sabrati u Bogu, pažljivo i usmjerena na njegovu sakramentalnu prisutnost. Ipak je očito, iz samog konteksta i duha dokumenata, da *privatna molitva* ne smije biti shvaćena kao puko sentimentalno pobožnjaštvo, niti kao specifična i individualistička molitva, zatvorena u sebe samu i usmjerena jedino na vlastite brige i interese. Radi se naprotiv o *osobnoj* molitvi, osobno promišljenom i doživljenom činu, to jest takvom da polazi od vanjskih oblika i liturgijskog duha koji je njima probuden, potaknut, podržan te postaje nutarnje pristajanje, izraz osobnog duhovnog stava i zauzetosti pojedinca da se uključi u Kristovu molitvu i ude u čvrsti odnos s božanskom prisutnošću.

Takoder i u svojim oblicima *privatnog* izražaja „liturgijska” je molitva, samim tim što je „euharistijska”, određena nekim oznakama:

- o ostaje usredotočena na osobu i na prisutnost Kristovu;

- o poprima značenje svjedočanstva vjere u stvarnu prisutnost Gospodina izloženog na javno klanjanje ili čuvanog u svetohraništu;

- o dosljedno prerasta u čin štovanja i slave

orijentacije

Kristu i po Kristu Ocu u Duhu Svetom, kao nastavak hvale i slave Presvetom Trojstvu iskazane misom, upravo na završetku velike euharistijske molitve.

Pročitati u Kanonu mise:

„Po Kristu, s Kristom i u Kristu, zahvaljujemo ti, Bože, Oče svemogućí...”¹⁰

o Iako izgovorena u „tajnosti” duše, ako je upućena po Kristu (po njemu, s njime i u njemu), postaje takva da kršćanin nikada ne moli *sam* niti *samo za se*, već uvijek u zajedništvu sa svim drugim članovima Mističnog Tijela Kristova. Njegova se molitva, dakle, proširuje na *sve* interese Božjeg kraljevstva, tako da i samo unutarnje obogaćenje, osobno povećanje milosti, što proizlaze iz susreta i zajedništva s Bogom u najdubljim izljevima duha, prelijevaju se na dobro i porast Mističnog Tijela Kristova.¹¹

Mjesto i oblici euharistijske molitve izvan liturgijskog slavlja

Vjerojatno će ovo biti ona točka kateheze koja će tražiti istančane prijelaze i postupnosti u razjašnjavanju, da bi se kod vjernika postiglo točno razumijevanje, vedri i objektivni pristanak na određene norme i propise dane Uputom (posebno tamo gdje se takve norme i pravila ne slažu, potpuno ili djelomično, s običajima prakticiranim kroz dugu povijest pučke pobožnosti). S druge strane, kad se dobro shvate prethodne točke:

- euharistijsko štovanje izvan mise kao nastavak liturgijskog slavljenja;

- molitva pred Presvetim kao produžetak Kristove molitve i ucjepljenje u tu istu molitvu koju on trajno prinosi Ocu preko svoje neprestane žrtve, bit će lakše videne i prihvaćene u pravom svjetlu i one takozvane „novosti” u praksi i obredima. Dati važnost slijedećim točkama:

⁹ Pročitati EM br. 50 i 58.

¹⁰ MARSILI, Il Canone romano... Saggio di traduzione, u: Rivista liturgica 74 (1967) 535.

¹¹ Pročitati EM br. 50 „Boraveći uz Krista Gospodina, oni (vjernici) uživaju njegovu intimnu prisnost.”

1) Mjesto i čuvanje Presvetog sakramenta

Ako se preporučuje, koliko je to moguće, da se euharistija čuva u drugom dijelu crkve, izvan glavnog oltara, to se doista ne polazi od nakane da se Presveti sakrament odstrani na neko drugotno mjesto (dapače, Uputa preporučuje više puta da to treba biti doista vrlo časno, brižno čuvano i ukrašeno mjesto). Nakana sastavljača dokumenta je upravo ta da se osigura maksimum časti i poštovanja Presvetoj euharistiji, a vjernicima najbolji uvjeti za pažljivu, sabranu molitvu, svu usredotočenu na otajstvo koje razmatraju i kojem se klanjaju.

- o Podsjetiti da su u davni euharistijske prilike bile čuvane u „secretariumu” (sakristiji), vjerojatno upravo s tom svrhom da se bolje čuvaju.

- o Napomenuti da je u katedralama oltar Presvetog sakramenta bio već prije obavezno različit od glavnog oltara kako bi vjernici, ako to žele, mogli pristupiti i častiti euharistiju i za vrijeme pontifikalne službe ili koralnog pjevanja.

- o Podsjetiti na činjenicu da bi u određenim okolnostima, kao hodočašća (npr. u svetišta), turistički posjeti (npr. u crkve koje su spomenici umjetnosti ili čuvaju umjetnine), pobožnost vjernika u molitvi pred Presvetim sakramentom bila uznemirena hodanjem i katkada neobazrivo ponašanjem posjetilaca, ako svete prilike ne bi bile pohranjene na sabranijem mjestu. Možda se i nama dogodilo da smo ušli u koju crkvu više iz posjetilačke ili turističke radoznalosti nego s namjerom da se poklonimo Gospodinu u crkvi otajstveno prisutnom. Neka ovo razmišljanje bude poziv na svjesniji i pažljiviji stav poštovanja i čašćenja euharistije prilikom posjeta crkvi, pa makar to bilo i zbog toga da se divimo umjetnosti ili molimo kojeg sveca koji se tu posebno časti.

2) Izlaganje i blagoslov s Presvetim sakramentom

Uputa izričito propisuje da „prilikom izlaganja brižljivo treba izbjegavati sve ono što bi na neki način moglo potamniti Kristovu želju... da bude na našem raspolaganju kao hrana, li-

jek i utjeha” (br. 60).

Ova se kateheza može iskoristiti da se naglasi vjernicima kako bi se navikli ne polagati važnost na veću ili manju raskoš ili sjaj pokaznice (koja ipak mora imati uvijek onaj karakter svetog ukrasa koji priliči tako velikom sakramentu), već da se doista posvete jedino Kristu Gospodinu (usp. br. 62).

Također kod izlaganja učinjena najjednostavnijim i najkraćim obredom, ono što je važno jest Kristova stvarna prisutnost u sakramentu. Ipak, moglo se ustanoviti neposrednim iskustvom kako osobe... duboke i liturgijske pobožnosti (!) daju prednost jednoj crkvi pred drugom jedino zbog veće veličanstvenosti vanjskog izgleda.

Bit će korisno napomenuti da su, povijesno, svečano izlaganje i euharistijski blagoslov vezani za svetkovinu Tijela Gospodnjeg, po Urbanu IV. proširenu na čitavu Crkvu (1264) upravo sa svrhom da unapređuje euharistijsko štovanje.

- o Za vrijeme slavljenja mise posveti se hostija, koja se odmah poslije toga odloži u pokaznicu i nosi u procesiji a sve se završava blagoslovom.

- o Red razvoja ovih obreda jasno naznačuje vezu koja postoji između mise i stvarne prisutnosti Krista koji se nosi u procesiji pošto se dao kao hrana svojoj Crkvi.

Ovo izvješće može biti poticaj za razjašnjenje uzroka zabrane da se misa slavi pred izloženim Presvetim sakramentom (usp. EM u 61).

- o „Euharistijska prisutnost Krista plod je posvećenja i takvom se treba pokazati” (br. 55), počevši sakramentalno biti prisutan na oltaru, gdje je slavljena misa od trenutka posvećenja.

- o Uostalom, kršćani se ne trebaju zadovoljavati „promatranjem” euharistijskih prilika dok prisustvuju misi, već trebaju osjetiti želju da sudjeluju u Kristovoj žrtvi hraneći se njegovim Tijelom u sakramentalnoj pričesti. (Prizvati se na već prije protumačeno „uzmite i jedite”).

3) Klanjanje Presvetom sakramentu

O mogućnosti i značenju „privatnog” (ili individualnog) klanjanja Presvetom sakramentu, već je rečeno (vidi gore III.a). To isto vri-

jedi bilo u slučaju jednostavnog klanjanja pred svetohraništem, bilo prilikom svećanih oblika klanjanja pred euharistijom izloženom u poka-znici.

Ovaj drugi način mogao bi uvijek pružiti priliku za zajedničko obavljanje klanjanja (usp. EM br. 62), koje bi se moglo nadoknadi-ti na shemama službe riječi¹⁴ te bi tako pružilo neke važne prednosti gledano s katehetskog gledišta.

- o Istaklo bi vezu koja postoji između Riječi Božje i Kristova pashalnog otajstva sadržanog u euharistijskoj žrtvi, upućujući tako na potpuni-je shvaćanje ovog istog odnosa u euharistijskom slavlju.

- o Učinilo bi izričitim i očitim zajedničarski i crkveni vid i značenje liturgijske molitve i izvan mise.

- o Prikladan izbor biblijskih tekstova, pjesama i molitava dopustio bi da se na konkretan način, preko iskustva molitve slavljene i življene u zajedništvu, izrazi doktrinalna nauka o podrijet-lu euharistijskog štovanja izvan mise od litur-gijskog slavljenja euharistijske žrtve. To bi slu-žilo također kao primjer i usmjerenje za druge osobnije oblike euharistijskog klanjanja, ostav-ljene na slobodnu inicijativu i nadahnuće vjer-nika.

- o Konačno, održavanje trenutaka „svete šut-nje” bit će od velike koristi za odgoj svakog vjernog pojedinca za smisao i ukus molitvene i klanjateljske šutnje, nadoknađujući tako upra-

vo „kontemplativni” elemenat molitve, po ko-jem se izlazi iz zatvorenog kruga vlastitog bića, da bi se bacilo i uronilo u Boga u čistom po-gledu klanjanja i ljubavi. Iz toga proizlazi na-dahnuće i polet svim vanjskim i apostolskim djelima izvršenim za Božje kraljevstvo.

ZAKLJUČAK

Ne treba tražiti niti držati da samo jedna kateheza ili kratki ciklus kateheza iscrpljuje svu formaciju vjernika u ovom području eua-ristijskog štovanja. Bit će to djelo odgoja i po-stupnog dozrijevanja za kojim će pastiri i ka-tehisti trebati strpljivo težiti, zahvaćajući oni sami iz oltarskog sakramenta i sudjelovanja u Kristovoj žrtvi, nadahnuće, plodnost i učin-kovitost za svoje djelo; svjetlo za razlučivanje o kojim će vidovima euharistijskog otajstva biti najprikladnije poučiti vjernike da bi, prožeti malo po malo ovim istim otajstvom, postali sposobni izraziti u svom životu, i otkriti drugi-ma, otajstvo Krista i nepatvorenu narav prave Crkve (usp. EM br. 5 i 7).

Priredio: I.M.